

Др Срђан Голубовић,*
Редовни професор Правног факултета
Универзитет у Нишу

ОРИГИНАЛАН НАУЧНИ ЧЛАНАК
doi:10.5937/zrgfni1674175G

UDK: 336.711(497.11)

Рад примљен: 30.09.2016.
Рад прихваћен: 25.10.2016.

КОНТРОЛНА ФУНКЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ**

Апстракт: *Остваривање контролне функције у финансијском сектору треба да омогући стално унапређење перформанси финансијског сектора и одржавање одговарајућег нивоа стабилности и поверења у њихово пословање. У пракси постоје различити модели финансијске супервизије, али у сваком од њих централна банка има важну улогу. Поред тога што брине о монетарној стабилности, централна банка је одговорна и за финансијску стабилност. Ова два циља међусобно су условљена, будући да нестабилност цена урушава стабилност финансијског система, као што и рањивост финансијског сектора негативно утиче на монетарну стабилност. Законодавство Републике Србије контролну функцију банкарских и небанкарских финансијских институција поверава Народној банци Србије (НБС). Анализа контролне функције НБС има за циљ да укаже на нужност укључивања централнобанкарске институције у процес финансијске супервизије, независно од модела који се примењује.*

Кључне речи: *надзор и контрола финансијских институција, Народна банка Србије, финансијска стабилност.*

1. Увод

Функционисање савремене привреде не може се замислити без активности банака и небанкарских финансијских институција. Као финансијски посредници, ове институције емитовањем различитих финансијских инструмената мобилишу слободна финансијска средства, која даље алоцирају у одговарајуће финансијске пласмане. Обављајући ову функцију,

* golub@prafak.ni.ac.rs

** Рад је резултат истраживања на пројекту „Усклађивање права Србије са правом Европске уније“, који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу у периоду 2013 – 2018. година.

финансијске институције истовремено утичу и на ниво привредне активности, структуру привреде, ниво запослености и макроекономску стабилност. Због изузетног значаја који има за функционисање привреде, финансијски сектор изложен је снажној интервенцији државе. У литератури, интервенција се традиционално оправдава постојањем екстерналија (појавом да крах једне финансијске институције може да угрози стабилност читавог финансијског система), асиметричних информација (потрошачи располажу са мање информација од финансијских институција) и чињеницом да су финансијске институције у прилици да стекну огромну тржишну моћ коју могу да злоупотребе (Goodhart, Hartmann, Lewellyn, Rojas-Suarez, Weisbrod, 2013: 4–7). Државе настоје да исправе ове тржишне грешке регулацијом финансијског сектора, односно постављањем правила која су обавезујућа за све финансијске институције, почев од дефинисања услова који морају бити испуњени да би једна организација могла да обавља послове финансијског посредника, па до посебних захтева у погледу делатности финансијских институција, својинске структуре и захтева у погледу адекватности капитала. Саставни део регулације финансијског сектора представља систем супервизијског надзора. Модели супервизије разликују се од земље до земље и подложни су променама током времена, али оно што је карактеристично за све то је да централна банка представља институцију која је увек, било директно било индиректно, укључена у овај процес. Таква улога јој припада због природе задатака који су јој поверени (монетарна и финансијска стабилност), али и због чињенице да је реч о институцији која располаже потребним вештинама и ресурсима за благовремено прикупљање и обраду информација и лоцирање ризика у финансијском систему. Рад је структуриран тако да се, након анализе модела финансијске супервизије, разматрају специфичности организације контролне функције Народне банке Србије. У последњем делу рада, указује се на добре, односно лоше стране система финансијске супервизије са доминантном улогом централне банке.

2. Финансијска супервизија у Србији

Дизајнирање одговарајућих регулативних оквира и постављање ефикасног система супервизије, добија на значају након избијања финансијске кризе крајем 2007. године, када су се у пуној мери манифестовале све мане финансијског сектора заснованог на принципима финансијске либерализације и дерегулације. Финансијска либерализација створила је окружење које подстиче банке и друге финансијске посреднике да улазе у послове који отварају могућност стицања високих профита, али и воде претераном преузимању и кумулирању ризика. Уз то, процес дерегулације

био је праћен и неадекватном супервизијом што је, пре или касније, нужно водило избијању финансијске кризе. Кризе финансијског сектора доводе до значајних директних, али и индиректних трошкова. Директни трошкови изражавају се губитком инвеститора и власника депозита, односно у виду издатака агенција за осигурање депозита и повећаних расхода државе. Индиректни трошкови пак мере се губитком поверења у банкарски систем, што резултира смањењем обима депозита, повећаним трошковима финансијског посредовања и ниском конкурентношћу финансијског, посебно банкарског сектора, на међународном финансијском тржишту. Микроекономске дисторзије негативно утичу на макроекономску стабилност и спутавају централну банку у вођењу монетарне политике. Да би се спречило кумулирање ризика и предупредили високи трошкови санирања последица криза, неопходно је развијање ефикасног система супервизије, који ће најпре деловати превентивно, тј. спречавати појаву и акумулацију системских ризика, а затим, уколико и поред предузетих мера, финансијске институције наставе са кумулирањем ризика, деловати корективно. Финансијска супервизија треба да омогући стално унапређење перформанси и билансне структуре финансијских субјеката и одржавање одговарајућег нивоа стабилности и поверења у њихово пословање. На тај начин, штите се комитенти финансијских институција од губитака, будући да се њиховом реализацијом доприноси успостављању оптималног односа између максимизирања профита – као циља којим се финансијске институције руководе у свом пословању, и очувања њихове ликвидности и солвентности – као циља за чију реализацију су корисници финансијских услуга, али и држава, снажно заинтересовани. Регулаторни стандарди, заједно са јасно дефинисаним начином спровођења надзора над банкама и небанкарским финансијским институцијама, чине правно окружење које треба да смањи ризик депозитара и подстакне конкуренцију у финансијском посредовању (Božina, 2006:109).

Када је у питању надзор и контрола над финансијским сектором, у пракси је могуће разликовати три модела (European Central Bank, 2010: 6–7):

Традиционални приступ финансијској супервизији подразумева укључивање већег броја специјализованих институција, са јасно разграниченом надлежношћу у погледу контроле појединих сегмената финансијског сектора (тзв. секторски неинтегрисани приступ). Формирање посебних тела за контролу и надзор банкарског сектора, финансијског тржишта и осигуравајућих друштава полази од претпоставке да финансијски сектор није интегрисан и да је за сваки његов сегмент неопходна институција која ће обављати контролну функцију.

Појава другог модела везује се за талас глобализације и либерализације који свој врхунац достиже током деведесетих година прошлог века. Овај процес у области финансија био је праћен све већим степеном интеграције финансијског сектора. Интегрисани приступ заснива се на потпуној консолидацији одговорности у погледу надзора унутар финансијског сектора у јединствено надзорно тело (*umbrella supervision approach*), које обавља ову функцију независно од централне банке. Код овог модела постоји једна институција која је одговорна за пруденциону контролу и заштиту инвеститора. Увођење овог модела супервизије оправдавало се све већом интегрисаношћу финансијског сектора, појавом финансијских конгломерата и конвергенције финансијских инструмената. Тренд институционалне консолидације и увођења јединственог супервизора започет је 1997. године у Великој Британији, а касније прихваћен и у скандинавским земљама.

Трећи модел настаје као одговор на финансијску кризу која је кулминирала током 2008. године. Модел представља неку врсту комбинације претходна два. У њему се инсистира на консолидацији одговорности у погледу надзора и контроле, према циљевима надзора који се желе постићи унутар финансијског сектора, и подразумева постојање две супервизорске институције (*twin peaks model*). Један сегмент контролне функције препушта се централној банци која, као институција одговорна за финансијску стабилност, врши надзор на пословањем и контролише системски значајне финансијске институције (депозитне институције, осигравајућа друшта и посреднике на финансијском тржишту који могу да генеришу системски ризик), док се друга институција у овом моделу усмерава на праћење активности финансијских посредника, односно начина на који финансијски посредници послују са клијентима, са првенственим циљем заштите корисника финансијских услуга. У земљама у којима је прихваћен овај модел (Велика Британија, Француска, Италија, Холандија и Белгија), надлежност централне банке је проширена, будући да обухвата не само супервизију финансијских институција, већ подразумева и обављање макрпруденционалне функције (Restoy, 2016: 1).

Који ће од наведених модела бити прихваћен у одређеној земљи зависи од структуре финансијског сектора, његове развијености и потребе да се осигура институционална ефикасност. Од почетка транзиције, Србија је настојала да постави ефикасан систем надзора и контроле финансијског сектора. Водеће место у том систему припада Народној банци Србије, која контролну функцију остварује не само према банкарском сектору, већ и према небанкарским институцијама.¹ Важна функција финансијске

---

1 У финансијском сектору Србије доминантну улогу има банкарски сектор. Укупна билансна сума финансијског сектора под контролом Народне банке Србије у 2015.

супервизије тиче се и заштите инвеститора на финансијском тржишту. У Србији ова област супервизије препуштена је Комисији за хартије од вредности која регулише, врши надзор и прати активности свих учесника на овом тржишту.² Остваривање циљева контролне функције подразумева пуну посвећеност свих институција које својим акцијама утичу на финансијске токове. Наравно да то подразумева координисан приступ, који је обезбеђен потписивањем споразума о Комитету за финансијску стабилност.³ На тај начин, створен је институционални оквир за сарадњу и усаглашену акцију ових субјеката. У склопу преговара са ЕУ, Србији предстоји даље усаглашавање домаћег законодавства са принципима финансијске супервизије у ЕУ.

3. Организација контролне функције Народне банке Србије

Прихватање одговарајућег модела финансијске супервизије подразумева дефинисање субјекта контроле, прецизно одређивање њихове надлежности, дефинисање циљева којима се тежи и утврђивање инструмената неопходних за њихову реализацију. Законодавство Србије прихвата решење по коме је Народна банка Србије (НБС) главни субјекат финансијске супервизије. Оваквој улози одговарају и циљеви за чију реализацију је ова институција одговорна. Према одредбама Закона о Народној банци Србије, она је одговорна за успостављање и очување стабилности цена.⁴ Поред тога, НБС је дужна да води рачуна о очувању и јачању финансијске стабилности, уз услов да реализацијом овог циља не угрози монетарну стабилност,

---

години износила је 84% бруто домаћег производа (БДП), при чему 91,5% од ове билансне суме припада банкарском сектору (Народна банка Србије, 2015).

2 Чл. 262 Закона о тржишту капитала, Сл. гласник РС, 31/11

3 Комитет за финансијску стабилност представља саветодавно тело чији је задатак да разматра и оцењује сва питања и могуће мере које треба предузети како би се одржала стабилност финансијског система и координира активности свих кључних субјеката у том процесу. Комитет за финансијску стабилност има осам чланова и чине га представници кључних институција надлежних за стабилност финансијског система. Његови чланови су гувернер Народне банке Србије, министар надлежан за послове финансија, директор Агенције за осигурање депозита, председник Комисије за хартије од вредности, директор Управе за надзор над финансијским институцијама у Народној банци Србије, вицегувернер Народне банке Србије задужен за финансијску стабилност, државни секретар у министарству надлежном за послове финансија задужен за финансијски систем и генерални директор Сектора за контролу пословања банака у Народној банци Србије (Народна банка Србије, 2013: 104).

4 Чл. 3 Закона о Народној банци Србије, Сл. гласник РС, 72/2003. и Закона о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, Сл. гласник РС, 55/2004, 85/2005 - др. 44/2010, 76/2012, 106/2012 и 14/2015

односно изазове појаву инфлације. Најзад, централна банка је обавезна да, не доводећи у питање монетарну и финансијску стабилност, помогне остваривању осталих циљева економске политике. Овако дефинисани циљеви имплицирају и поверавање бројних функција централној банци. Поред монетарне и девизне политике⁵, Народна банка Србије надлежна је за спровођење надзора и контроле банкарских и небанкарских финансијских институција. Према члану 4 тач. 6) до 11) Закона о НБС, контролна функција односи се на банке, делатност осигурања, послове финансијског лизинга и добровољних пензијских фондова, платни промет и заштиту права и интереса корисника услуга које пружају ове институције. Организационо, у оквиру Народне банке контролна функција поверена је Управи за надзор (чл. 8а Закона), која самостално или у сарадњи са Извршним одбором НБС настоји да обезбеди стабилно и сигурно пословање субјеката које контролише. Управа за надзор нема својство правног лица, већ представља посебну организациону целину НБС. У настојању да осигура независност у обављању контролне функције и спречи сукоб интереса, Закон о НБС (чл. 21б) прописује да је централна банка обавезна да при вршењу послова надзора над финансијским институцијама обезбеди самосталност и организациону раздвојеност у односу на друге функције и послове НБС. Будући да је НБС поверена и функција реструктурирања банака, у ст. 2 овог члана предвиђена је обавеза централне банке да ове послове обавља на начин којим се обезбеђује одвојено руковођење сваким од тих послова, њихова организациона раздвојеност и уједно спречава сукоб интереса. Примена принципа независности у вршењу контролне функције подразумева и поштовање принципа персоналне независности, што се првенствено односи на начин избора, дужину мандата, неспојивост функција и спречавање сукоба интереса. Према чл. 21а Закона о НБС, Управом за надзор руководи директор, кога на предлог Одбора за финансије бира Народна скупштина, на период од шест година. На избор, неспојивост функција и спречавање сукоба интереса директора Управе сходно се примењују одредбе Закона којима се прописује начин и услови за избор гувернера НБС. Вршење контролне функције од стране Народне банке Србије обухвата регулаторну активност централне банке, посредну и непосредну контролу финансијских институција које се налазе под надзором НБС, и примену превентивних, корективних и принудних мера.

Постављање правила која финансијске институције морају у свом пословању да поштују треба да обезбеди ефикасно управљање ризицима

---

⁵ Такође, Народна банка Србије води макропруденициону политику, спроводи поступак и предузима инструменте и мере у процесу реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе у складу са законом.

и сигурност средстава депонената. Према чл. 15 Закона о НБС, прописе и друге опште акте у области контролне и надзорне функције доноси Извршни одбор централне банке на предлог Управе за надзор. Усвајањем одговарајућих правила уводе се решења која одговарају међународно прихваћеним стандардима и, истовремено, домаће законодавство се усаглашава са правним тековинама Европске уније у овој области. У савременим условима, активност финансијских институција, а нарочито банака, није омеђена државним границама. У условима либерализованих токова капитала, оне настоје да делатност прошире на више држава. Тако, на пример, банке из развијених држава врло често стварају прекограничне финансијске конгломерате са разуђеном мрежом филијала, представништава и других организационих облика, а којим доминира матична банка. С обзиром на доминантну улогу банкарског сектора у Србији, од изузетног значаја за стабилност и развој финансијског сектора је хармонизација домаћих правила са стандардима Комитета за банкарску супервизију (*Basel Committee on Banking Supervision*).⁶ Овим стандардима банкама се постављају ограничења која се тичу а) капиталног цензуса и захтева у погледу адекватности капитала, б) класификације кредита и утврђивања стандарда за формирање резерви за потенцијалне губитке, в) кредитних лимита (стандарда о великим кредитима и о кредитирању лица повезаних са банком и г) ограничења на трајна улагања капитала банке у акције предузећа. Слично, и у осталим деловима финансијског сектора надчијим пословањем централна банка врши надзор, регулаторна активност подразумева утврђивање стандарда стабилног и сигурног пословања.

Посредна и непосредна контрола банкарских и небанкарских финансијских институција има за циљ да осигура поштовање утврђених стандарда у њиховом пословању. Посредну контролу Народна банка Србије остварује анализом извештаја, које надзирана лица по закону или на захтев достављају централној банци. Податке које обрађује у оквиру посредне контроле, НБС може да прибавља и из екстерних извора. Ради се

---

6 Комитет за банкарску супервизију формиран је 1975. године од стране гувернера централних банака високоразвијених земаља, као одговор на кризу бретонвудског система У настојању да предупреди појаву системских банкарских криза, Комитет је јула 1988. године усвојио правила о минимуму обавезног капитала и супервизији кредитних ризика (Базел I). Током 2004. године постављени су нови оквири супервизије који се темеље на три стуба: минималним капиталним захтевима за кредитни, тржишни и оперативни ризик, поступку супервизијске провере адекватности капитала и захтевима за тржишном дисциплином. Као одговор на финансијску кризу, Комитет 2010. године уводи нов систем правила познат под називом Базел III, којима се тежи решавању проблема процикличности капиталних захтева и квалитета самог капитала (Kundid, Novokmet, 2015: 158–160).

о подацима који се добијају преко Управе за надзор, у оквиру сарадње са страним институцијама и домаћим органима и институцијама надлежним за надзор у области финансијског осигурања (чл. 65 Закона о НБС). С друге стране, непосредна контрола подразумева проверу усклађености пословања у седишту финансијске институције. У оквиру непосредне контроле, Народна банка Србије (чл. 64 Закона о НБС) има право увида у пословне књиге и другу документацију финансијских институција, али и лица која су са тим финансијским институцијама повезана имовинским, управљачким или пословним односима.

Саставни део контролне функције централне банке је и њено овлашћење да предузима одговарајуће мере којима се уклањају уочене неправилности у пословању финансијских институција. Супервизијске институције могу примењивати превентивне, корективне и принудне мере. Превентивним мерама се спречава улазак на тржиште оним институцијама које би својим пословањем нарушиле стабилност финансијског сектора. Најчешћа превентивна мера односи се на лиценцирање, које обухвата давање дозвола и сагласности без којих финансијске институције не би могле да обављају своју делатност. Превентивно деловање Народне банке Србије не би било могуће без развијања информационог система (чл. 69 Закона о НБС), који централној банци омогућава ефикасно прикупљање података и благовремену интервенцију. Корективне мере примењују се ради отклањања оних неправилности у пословању институције које не утичу битно ни непосредно на њено финансијско стање, али би могле имати такав утицај уколико се не би отклониле. Примена ове мере најчешће се реализује изрицањем писмене опомене или давањем налога за отклањање уочених неправилности. Супервизорска институција мора располагати одговарајућим мерама које ће применити у случају да корективне мере нису дале очекивани резултат. Тако Закон о банкама⁷ предвиђа могућност да Народна банка Србије може, у случају знатног погоршања финансијског стања банке или теже повреде закона, прописа НБС и других прописа или статута банке, наложити разрешење свих или појединих чланова органа управљања банке, односно смену других лица на руководећем положају у банци. Поред тога, према чл. 117 овог Закона, централна банка може, независно од предузимања ових мера или заједно с тим мерама, банци, као и члану управног, односно извршног одбора банке, изрећи новчану казну (не већу од 10 % укупног прихода из претходне пословне године) у случају теже повреде закона или других прописа који се односе на пословање банке. Најзад, уколико су у пословању банке, и поред предузетих мера, и даље присутне теже повреде закона, злоупотребе у пословању или

---

7 чл. 114–115 Закона о банкама, *Сл гласник РС*, 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

други облици неправилности, Народа банка Србије може финансијској институцији над којом врши надзор изрећи и меру одузимања дозволе за рад (чл. 15 Закона о НБС). Одлуку о одузимању дозволе, као и о испуњености услова за покретање стечајног поступка, односно поступка ликвидације над финансијским институцијама, доноси Извршни одбор НБС, на предлог Управе за надзор.

4. Предности и недостаци поверавања контролне функције централној банци

Једно од питања које заокупља стручну јавност тиче се предности, односно недостатака решења које функцију супервизије над банкарским и небанкарским финансијским институцијама поверава централној банци (Schoenmaker, 2013: 362). Укључивање централне банке у овај процес врло често се оправдава аргументом да је контролна функција једна од тзв. традиционалних функција централне банке. Према овом схватању, централна банка је институција која води монетарну политику, брине о финансијској стабилности, врши улогу зајмодавца последње инстанце, обезбеђује несметано функционисање платног промета и води пруденциону политику (Blinder, 2010: 124). У корист интегрисаног приступа супервизијској функцији, са доминантном улогом централне банке, наводи се и то да је овај модел погоднији за земље са неразвијеним финансијским сектором (Taylor, Fleming, 1999: 44). У тим земљама институције су још увек фрагилне и поверавање ове функције централној банци може бити оптимално решење у условима када јавност највеће поверење има у ову институцију.⁸ Поверавање супервизијске функције централној банци у финансијском сектору који карактерише доминанта улога банкарског сектора има и других предности. На пример, очување ликвидности, поред тога што представља један од основних задатака банке, важно је за макроекономску али и супервизијску функцију. Макроекономска функција тиче се укупног износа ликвидности. С друге стране, супервизијска функција повезана је са питањем на који начин и у којој мери треба обезбедити ликвидност појединих финансијских институција. Као зајмодавац у последњој инстанци, централна банка треба да одлучи да ли ће обезбедити ликвидност угроженим банкама, као и под којим условима таква средства могу бити одобрена. Очигледно је да централна банка има могућност да у интеракцији супервизорске и монетарне регулације, ефикасније од посебне супервизорске агенције надзире банкарску

---

⁸ Јединствени супервизор лакше задобија поверење јавности (клијената и надзираних субјеката) с обзиром на то да га јавност доживљава као јединствену власт над финансијским системом са великом одговорношћу (Božina Beroš, 2012: 358).

делатност у области ликвидности, кредитне експанзије, мењачких послова и међународног банкарства. Осим тога, централна банка као независна институција има и већу способност да се одупре спољним притисцима и да обезбеди самосталност у вршењу супервизијске функције. Важан аргумент да централна банка буде субјект супервизијског процеса представља и то што је реч о институцији која је, захваљујући развијеном информационом систему, у стању да прикупи све податке од значаја за праћење бонитета и квалитета пословања финансијских институција и располаже потребним вештинама нужним за спровођење контроле. Најзад, чак и у случају када би се надлежност за ову функцију поверила некој другој институцији, централна банка не би могла бити искључена из процеса контроле.

Поред несумњивих предности, препуштање супервизорске функције централној банци има и неке негативне стране. Овакво решење води концентрацији одговорности и овлашћења централне банке, што у условима значајног одступања стварне од формалне независности води неконзистентној примени пруденционих норми. Суочене са проблемом неликвидности и несолвентности, банке појачавају притисак на централну банку да води еластичнију политику рефинансирања повећањем кредита намењених очувању ликвидности. Поред тога, постоји опасност конфликта циљева монетарне политике и остваривања циљева финансијске супервизије. У условима када централна банка обједињује монетарну и супервизијску функцију њена настојања да води рестриктивну политику могу бити ограничена страхом од нежељених последица које рестриктивност може да произведе по банкарски систем. Ово нарочито у случају спашавања ликвидности тзв. системски значајних банака. Тако је могуће да централна банка, због макроекономских циљева који намећу потребу јаким кредитних ограничења, не буде расположена за супервизијску акцију која ће за последицу имати повећану потражњу за кредитима централне банке.

Независно од модела финансијске супервизије, са становишта монетарног права, свакако најзначајније питање из домена организационе структуре ове активности тиче се улоге централне банке (Lastra, 2015: 112). Ова улога се током последње деценије прошлог века значајно променила. Од институције која је, заједно са владом, била одговорна за стабилност цена, стопу запослености и привредни раст, она се трансформисала у независну институцију, са примарним задатком да осигура стабилност цена, односно ниску инфлацију. Доминантно становиште у монетарној теорији да несамостална централна банка, одговорна за реализацију више циљева, може да се определи за вођење дискреционе монетарне политике, коју прате снажни инфлациони подстицаји (посебно уколико се циљеви који се

тичу раста бруто домаћег производа (БДП) и запослености поставе изнад њиховог равнотежног нивоа или пак носиоци политике из одређених разлога преферирају виши ниво цена), имало је утицаја и на уређење правног положаја централне банке. Финансијска криза и последична рецесија подсетила је на лекцију, која је била делимично заборављена, да финансијска нестабилност може да проузрокује озбиљну штету привреди у целини. Уколико жели да очува повољне макроекономске перформансе, централна банка не може да стоји по страни бринући само о монетарној стабилности. Са или без надлежности у области финансијске супервизије, централна банка је одговорна за финансијску стабилност, која не може бити раздвојена од монетарне с обзиром на то да нестабилност цена урушава стабилност финансијског система, као што и рањивост финансијског сектора негативно утиче на монетарну стабилност. Из тог разлога, чини се да је за земље са неразвијеним финансијским сектором најпогоднији трећи модел организације супервизије који подразумева поделу надлежности између централне банке и посебне супервизијске институције. У таквој дворедној регулаторној структури, централна банка преузима онај сегмент који се тиче обезбеђења ликвидности и услова под којима она може бити обезбеђена. Други сегмент супервизије био би обезбеђен од стране независне супервизијске институције која би се бавила питањима давања и одузимања лиценце за обављање банкарске активности, прихватљивог опсега банкарских активности, као и питањем депозитног осигурања.

5. Закључак

Избор модела финансијске супервизије зависи од структуре финансијског сектора, његове развијености и потребе да се осигура институционална ефикасност. Од почетка транзиције Србија је настојала да постави ефикасан систем надзора и контроле финансијског сектора. Водеће место у том систему припада Народној банци Србије која контролну функцију остварује не само према банкарском сектору, већ и према небанкарским институцијама. У том смислу, законодавство Србије надзорну и контролну функцију препушта Управи за надзор, као посебном телу Народне банке Србије. Саставни део ове функције је постављање правила која финансијске институције морају у свом пословању да поштују, како би се обезбедило ефикасно управљање ризицима и сигурност средстава депонената. Поред тога, контролна функција обухвата посредну и непосредну контролу финансијских институција које се налазе под надзором НБС, као и примену превентивних, корективних и принудних мера. У наредном периоду, Србији предстоји усаглашавање институционалних оквира супервизије

са европским и међународним стандардима. Независно од модела за који се определи, улога централне банке у овом процесу се не може занемарити. Након глобалне финансијске кризе, централне банке финансијској стабилности дају готово исти значај као и монетарној, чему одговара и директна или индиректна одговорност за финансијску супервизију.

Литература

Blinder, A. (2010). How Central Should the Central Bank be?. *Journal of Economic Literature*.1(48). 123–133.

Vožina, M. (2006). Pravni i ekonomski aspekti regulacije poslovnih banaka u procesu ekonomske i monetarne integracije republike Hrvatske. *Ekonomska istraživanja*. 2(19). 107–117.

Vožina Beroš, M. (2012). Finansijska supervizija u Hrvatskoj – između dvije institucije i jednog evropskog trenda. *Ekonomski pregled*, 5–6 (63). 352–371.

Goodhart, C., Hartmann, P., Lewellyn, T. D., Rojas-Suarez, L., Weisbrod, S. (2013). *Financial Regulation: Why, How and Where Now?*. London: Routledge Taylor & Francis Group

European Central Bank. *Recent developments in supervisory structures in the EU Member States (2007-10)*. Brussels: October (2010)

Закон о банкама, *Службени гласник РС*, Бр. 107 (2005), 91 (2010) и 14 (2015)

Закон о Народној банци Србије, *Службени гласник РС*. Бр 72 (2003)

Закон о изменама и допунама Закона о Народној банци Србије, *Службени гласник РС*, Бр. 55 (2004), 85 (2005) - др. 44 (2010), 76 (2012), 106 (2012) и 14 (2015)

Закон о тржишту капитала, *Службени гласник РС*, Бр. 31 (2011)

Kundid Novokmet, A. (2015). Kontroverze regulacije banaka kroz kapitalne zahtjeve. *Ekonomski pregled*, 2 (66). 156–176.

Lastra, M. R. (2015). *Interantional Financial and Monetary Law*. Oxford, UK: Oxford University Press

Народна банка Србије. *Годишњи извештај о финансијској стабилности*. (2013)

Народна Банка Србије. *Годишњи извештај о пословању и резултатима рада*. (2015)

Restoy, F. (2016). *The Organisation of Financial Supervision*. [Electronic version]. Retrieved 05, May 2016, from <https://www.bis.org/review/r160126b.htm>

Schoenmaker, D. (2013). Financial Supervision in the EU, In G. Caprio (Eds.), *Handbook of Safeguarding Global Financial Stability, Political, Social, Cultural and Economic Theories and Models* (pp. 355-369). Oxford, UK: Oxford University Press

Taylor, M., Fleming, A. (1999). Integrated Financial Supervision Lessons of Scandinavian Experience. *Finance & Development*. December. 42–45.

Srđan Golubović, LL.D.

Full Professor,

Faculty of Law, University of Niš

THE CONTROL FUNCTION OF THE NATIONAL BANK OF SERBIA

Summary

The functioning of a modern economy cannot be conceived without activities of banks and non-banking financial institutions. As financial intermediaries, these institutions issue various financial instruments to mobilize and further allocate free financial funds in appropriate financial investments. By performing this function, financial institutions concurrently affect economic activity, economic structure, employment and macroeconomic stability. Due to their importance for economic relations in any country, most countries prescribe very strict requirements that must be fulfilled in order for an organization to perform financial intermediation activities. These conditions are most often related to the specific requirements regarding activities of financial institutions and their establishment, balance sheet, and requirements in terms of capital adequacy. An integral part of the financial sector regulation is definition of the prudential supervision framework (an effective system of supervision, precisely defined competences of the bodies involved in the supervision, their operational independence, transparency, proceedings for the control of solvency and legality of financial institutions' activities) and the implementation of corrective and coercive measures.

The paper analyzes the control function of the National Bank of Serbia which, in addition to monitoring and controlling the banking sector, exercises the supervision and control of non-banking financial institutions. The analysis of this issue aims to highlight the importance of the financial institutions' control for curtailing the excessive risk-taking practices by financial institutions, minimizing of systemic risk, and strengthening and preserving the financial system stability.

Keywords: *supervision and control of the financial institutions, National Bank of Serbia, financial stability.*

